

POSTANOWIENIE Z DNIA 29 SIERPNI 2007 R.
I KZP 23/07

Skazanie za przestępstwo określone w art. 178a § 2 k.k. stwarza możliwość orzeczenia wobec sprawcy, obok obligatoryjnego środka karnego przewidzianego w art. 42 § 2 k.k., również zakazu prowadzenia pojazdów określonego rodzaju, o którym mowa w art. 42 § 1 k.k.

Przewodniczący: Sędzia SN S. Zabłocki.

Sędziowie SN: R. Malarski (sprawozdawca), J. Szewczyk.

Prokurator Prokuratury Krajowej: A. Herzog.

Sąd Najwyższy – Izba Karna w sprawie Jana K., po rozpoznaniu przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Okręgowy w N., postanowieniem z dnia 5 kwietnia 2007 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

”Czy w razie skazania za przestępstwo z art. 178a § 2 k.k. sąd może wymierzyć sprawcy – obok obligatoryjnego środka karnego z art. 42 § 2 k.k. w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych albo pojazdów mechanicznych określonego rodzaju – nadto na podstawie art. 42 § 1 k.k. środek karny w postaci zakazu prowadzenia innych pojazdów?”

p o s t a n o w i ł odmówić podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Przedstawione na wstępie zagadnienie prawne sformułowane zostało na tle następującej sytuacji procesowej.

Sąd Rejonowy w G., wyrokiem z dnia 5 stycznia 2007 r., uznał Jana K. za winnego prowadzenia w dniu 29 października 2006 r. na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości roweru, to jest przestępstwa określonego w art. 178a § 2 k.k., wymierzył mu za to karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawiesił na okres próby 3 lat, orzekł wobec oskarżonego na podstawie art. 42 § 2 k.k. zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 4 lat, a na podstawie art. 42 § 1 k.k. zakaz prowadzenia rowerów na okres 4 lat, oraz na mocy art. 50 k.k. zarządził podanie wyroku do publicznej wiadomości w określony sposób.

We wniesionej na niekorzyść oskarżonego apelacji prokurator, podnosząc zarzut przewidziany w art. 438 pkt 4 k.p.k., zażądał zmiany zaskarżonego wyroku przez orzeczenie wobec Jana K. grzywny w ilości 90 stawek dziennych (każda w wysokości 10 zł) i „środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych i niemechanicznych na okres 7 lat” oraz utrzymania go w mocy w pozostałej części.

Rozpoznając ten środek odwoławczy, Sąd Okręgowy w N. uznał, że w sprawie wyłoniła się wskazana wyżej kwestia prawna wymagająca zasadniczej wykładni ustawy i wystąpił do Sądu Najwyższego w trybie art. 441 § 1 k.p.k. o jej rozstrzygnięcie.

Prokurator Prokuratury Krajowej złożył wniosek o odmowę udzielenia odpowiedzi na pytanie prawne postawione przez Sąd odwoławczy, zwracając uwagę, że jest ono następstwem błędnego rozumienia wzajemnego stosunku przepisów art. 42 § 1 i 2 k.k., które pozwalają na orzekanie obu środków karnych – fakultatywnego i obligatoryjnego – kumulatywnie. Zda-

niem oskarżyciela publicznego, ani w praktyce sądowej, ani w interpretacji tych przepisów nie występują rozbieżności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Stanowisko prokuratora Prokuratury Krajowej jest w pełni zasadne. Istotnie jest tak, że treść art. 42 § 1 i 2 k.k. w tej płaszczyźnie, w jakiej zre-dagowane zostało pytanie prawne, jest jasna i nie nastrocza trudności interpretacyjnych, a zatem nie zachodziła konieczność dokonywania przez najwyższą instancję sądową zasadniczej wykładni w rozumieniu art. 441 § 1 k.p.k.

Teza Sądu odwoławczego, że art. 42 § 1 k.k., przewidujący fakultatywny zakaz prowadzenia pojazdów określonego rodzaju, adresowany jest wyłącznie do tych uczestników ruchu drogowego, którzy w czasie popełnienia przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji byli trzeźwi, nie wytrzymuje krytyki. Nie jest też tak, że obligatoryjny zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych albo pojazdów mechanicznych określonego rodzaju, o którym mowa w art. 42 § 2 k.k., niejako wyprzedza, a w konsekwencji także wyklucza możliwość stosowania środka karnego przewidzianego w art. 42 § 1 k.k. wobec sprawcy przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, który w chwili czynu był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, lub zbiegł z miejsca zdarzenia określonego w art. 173, 174 lub 177 k.k.

Wychodząc z zasady pierwszeństwa wykładni językowej, wpływającej z konstytucyjnej zasady państwa prawnego, według której obywatele mają prawo polegać na tym, co prawodawca w tekście prawnym powiedział, a nie na tym, co zamierzał powiedzieć lub co powiedziałby, gdyby znał nowe okoliczności, należy dobitnie stwierdzić, że znaczenie przepisów art. 42 § 1 i 2 k.k., oczywiście w aspekcie objętym pytaniem prawnym, nie budzi wątpliwości. Ma tu zastosowanie zasada, w myśl której przepis jasny nie wymaga wykładni o charakterze zasadniczym. Zasadę tę rozumie się

zwykle w ten sposób, że w wypadku, gdy zastosowanie reguł wykładni językowej doprowadziło do wyjaśnienia wątpliwości interpretacyjnych, to nie ma potrzeby stosowania dyrektyw wykładni pozajęzykowej – systemowej lub funkcjonalnej (zob. A. Redelbach, S. Wronkowska, Z. Ziemiński: Zarys teorii państwa i prawa, Warszawa 1992, s. 205).

Respektując znaczenie literalne poszczególnych zwrotów użytych w art. 42 § 1 k.k., za oczywistą należy uznać możliwość orzeczenia zakazu prowadzenia pojazdów określonego rodzaju, a więc mechanicznych lub innych, w każdym wypadku skazania osoby uczestniczącej w ruchu za przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, czyli również za występki prowadzenia w stanie nietrzeźwości lub odurzenia na drodze publicznej lub w strefie zamieszkania innego pojazdu niż mechaniczny (art. 178a § 2 k.k.). Nie ma też żadnej przeszkody prawnej, aby tenże środek karny stosować obok zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych albo pojazdów mechanicznych określonego rodzaju orzeczonego na podstawie art. 42 § 2 k.k.

W kolizji z zasadą racjonalności ustawodawcy i z zakazem wykładni *per non est* („nie wolno jest interpretować przepisów prawnych tak, by pewne ich fragmenty okazały się zbędne”) pozostawałaby sugerowana przez Sąd odwoławczy teza o możliwości stosowania przewidzianego w art. 42 § 1 k.k. środka karnego jedynie wobec trzeźwych sprawców wypadków komunikacyjnych, jako że oznaczałaby ona wręcz konieczność przyjęcia, iż szerokie ujęcie podmiotowe komentowanego przepisu niewiele znaczy i w gruncie rzeczy nakreślone zostało w taki, a nie inny sposób bez celu.

Warto też odnotować, że definiując w art. 42 § 1 k.k. krąg osób, wobec których można stosować środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów określonego rodzaju, ustawodawca nie wprowadził dodatkowych elementów. Gdyby chciał ten krąg zawęzić (np. do osób nie pozostających

w stanie nietrzeźwości lub odurzenia), wyraźnie musiałby to stwierdzić. Skoro tego nie uczynił, to w myśl reguły *lege non distinguente, nec nostrum est distinguere* („tam gdzie rozróżnień nie wprowadza sam prawodawca, tam nie jest wolno ich wprowadzać interpretatorowi”) uznać należy, że brak jest podstaw do takiego rozumienia treści tego przepisu, by chodziło w nim tylko o sprawców trzeźwych i nie pozostających pod wpływem środka odurzającego.

Nie jest prawdą, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego pojawiły się poglądy o niedopuszczalności orzekania wobec sprawców występków określonych w art. 178a § 2 k.k. obok obligatoryjnego środka karnego z art. 42 § 2 k.k. również fakultatywnego zakazu prowadzenia pojazdów z art. 42 § 1 k.k. We wskazanych przez Sąd odwoławczy judykatach oraz innych mowa jest o tym – co zresztą nie budzi kontrowersji – że w razie skazania za przestępstwo określone w art. 178a § 2 k.k. sąd obowiązany jest orzec wobec sprawcy – na podstawie art. 42 § 2 k.k. – zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych lub pojazdów mechanicznych określonego rodzaju (zob. orzeczenia Sądu Najwyższego: postanowienie z dnia 11 października 2001 r., I KZP 24/01, OSP 2002, z. 7–8, poz. 110; postanowienie z dnia 21 listopada 2001 r., I KZP 27/01, OSNKW 2002, z. 1–2, poz. 5; postanowienie z dnia 29 stycznia 2002 r., I KZP 32/01, Prok. i Pr. 2002/4/2; wyrok z dnia 8 kwietnia 2003 r., V KK 32/03, OSNKW-R 2003 poz. 748; wyrok z dnia 5 czerwca 2003 r., V KK 44/03, LEX nr 78839; wyrok z dnia 6 lipca 2006 r., IV KK 146/06, LEX nr 188355). Wprawdzie zwraca się uwagę w piśmiennictwie prawniczym, że orzekanie w stosunku do sprawców czynów z art. 178a § 2 k.k. zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych nie ma racjonalnych podstaw i mija się z funkcją, jaką powinien pełnić zakaz prowadzenia pojazdów w prawie karnym (zob. J. Lachowski: Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2001 r., I KZP 24/01, Pal. 2002, nr 9–10, s. 228 – 229), ale też, nie ne-

gując obligatoryjnego charakteru przepisu art. 42 § 2 k.k., postuluje się w takich wypadkach kumulowanie podstawy obligatoryjnego (art. 42 § 2 k.k.) i fakultatywnego (art. 42 § 1 k.k.) orzeczenia zakazu prowadzenia pojazdów (zob. R. A. Stefański: Zakres przedmiotowy zakazu prowadzenia pojazdów, Prok. i Pr. 1999, nr 11–12, s. 144). W nowszych publikacjach, które ukazały się po podjęciu przez Sąd Najwyższy uchwały w dniu 26 sierpnia 2002 r., I KZP 20/02 (OSNKW 2002, z. 11–12, poz. 92), w uzasadnieniu której wskazano, że orzeczenie wobec sprawcy przestępstwa z art. 178a § 2 k.k. zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych oraz pojazdów rowerowych było prawidłowe, prezentowano stanowisko, że kumulacja podstaw orzeczenia zakazu prowadzenia pojazdów z art. 42 § 1 k.k. i art. 42 § 2 k.k. nie powinna budzić zastrzeżeń i jest w niektórych sytuacjach wskazana (zob. Z. Sienkiewicz: Glosa do uchwały SN z 26 sierpnia 2002 r., I KZP 20/02, PS 2003, Nr 10, s. 145; W. Marcinkowski: Wybrane orzeczenia Izby Wojskowej SN wydane w 2005 r. wskutek rozpoznania kasacji, WPP 2006, z. 1, s. 78; K. Łucarz: Zakres przedmiotowy zakazu prowadzenia pojazdów, WPP 2006, nr 2, s. 26; R. A. Stefański: Glosa do wyroku SN z 6 lipca 2006 r., IV KK 146/06, OSP 2007, z. 2, s. 113).

Nie sposób możliwość orzeczenia wobec sprawcy występku z art. 178a § 2 k.k. zakazu prowadzenia pojazdów określonego rodzaju z art. 42 § 1 k.k. (obok zakazu przewidzianego w art. 42 § 2 k.k.) postrzegać w płaszczyźnie rażącej niesprawiedliwości lub też irracjonalności. Warto zaakcentować w tym miejscu dwie kwestie. Po pierwsze – jeśli *ratio legis* art. 42 § 1 k.k. polega na pozbawieniu sprawcy uprawnień do kierowania pojazdem, którym stworzył zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu, to ze wszech miar pożądane jest orzekanie wobec sprawcy przestępstwa z art. 178a § 2 k.k. zakazu prowadzenia danego pojazdu niemechanicznego. Po drugie – w wypadku właściwego ustalenia przez sąd stopnia zagrożenia sprawcy dla ruchu i odpowiedniego doboru środka karnego z art. 42 § 2

k.k. nie może być mowy – nawet w razie sięgnięcia po fakultatywny środek z art. 42 § 1 k.k. – o nadmiernie surowej reakcji karnej. Roztropne wykorzystanie oddanych do dyspozycji sądu instytucji jest w stanie zapobiec zjawisku represjonowania sprawców przestępstw z art. 178a § 2 k.k. ponad rozsądną miarę, a więc w sposób rażąco niewspółmierny.

Poza zasięgiem dociekań Sądu Najwyższego pozostawał problem sprowadzający się do pytania, czy w razie skorzystania w sprawie o czyn z art. 178a § 2 k.k. z rozwiązań przewidzianych w art. 42 § 1 i 2 k.k. mamy do czynienia z jednym środkiem karnym o dwoistym charakterze (zob. W. Marcinkowski: Glosa do uchwały SN z 26 września 2002 r., I KZP 20/02, Prokurator 2003, z 1, s. 97), czy też z dwoma środkami karnymi. Nie tylko dlatego, że zagadnienia tego nie podniósł Sąd odwoławczy, ale przede wszystkim z tego względu, że – zdaniem Sądu Najwyższego – dopuszczalne są w tej mierze alternatywne redakcje. Dla każdej z nich można znaleźć oparte na prawidłowej wykładni argumenty i – co ważniejsze – konsekwencje prawne obu rozwiązań są identyczne.

Podsumowując powyższe rozważania, należy stwierdzić: w razie skazania za przestępstwo z art. 178a § 2 k.k. sąd może orzec wobec sprawcy – obok obligatoryjnego środka karnego z art. 42 § 2 k.k. – również zakaz prowadzenia pojazdów określonego rodzaju, o którym mowa w art. 42 § 1 k.k.

Dlatego orzeczono jak w dyspozytywnej części postanowienia.

* Takie samo stanowisko, jak w powyższym postanowieniu zajął Sąd Najwyższy w kolejnym postanowieniu z dnia 29 sierpnia 2007 r., I KZP 29/07.